

Les desaparegudes Corts d'Aragó de 1534

Autor: Carles Camp

Data de publicació: 05-12-2022

En Carles Camp ens exposa que ha localitzat unes Corts castellanques del 1534, que, en realitat, es van esdevenir a l'Aragó aquell mateix any. Ponència presentada, el 19 de novembre del 2022, al 21è Simposi sobre la Història Censura de Catalunya, celebrat a Arenys de Munt.

L'emperador Carles I havia arribat a Catalunya el 21 d'abril de 1533 procedent d'Itàlia[1]. Es va estar a Barcelona i a Molins de Rei fins el 12 de juliol, tret d'uns dies, que va ser a Montsó per inaugurar-hi les Corts. Després s'hi va desplaçar i hi va residir de forma gairebé ininterrompuda fins el 30 de desembre. El 15 de gener del 1534 es clausuren les Corts i, segons expliquen els historiadors, ell ja havia marxat de Montsó, i el 22 de gener ja entra a Castella on comença a fer-hi els tómbos que la censurada documentació ens té acostumats. Segueixo el llibre *Diario del emperador Carlos V* d'En Vicente Cadenas[2]. Segons la documentació que aquest historiador fa servir, l'emperador segueix aquest al·lucinant viatge per l'altiplà castellà sense cap objectiu concret en què destaquen tres mesos a Toledo[3] i gairebé sis mesos en el que llavors era una població insignificant, anomenada Madrid. Finalment, el 10 de març de 1535 entra a l'Aragó i, cremant ràpidament etapes, arriba a Barcelona el 3 d'abril, menys de dos mesos abans d'embarcar-se en l'expedició contra Tunis, el 31 de maig, a Badalona[4].

En aquelles dates, l'anomenat Francisco Pizarro estava iniciant la conquesta del Perú. Ell i el seu exèrcit s'havien apoderat de Caxamalca (avui Cajamarca), havien pres a l'Inca Atahualpa, l'emperador del país, i n'estaven cobrant un quantios rescat. Va decidir enviar el seu germà Hernando a la Cort amb el cinquè reial, a més d'objectes d'or i plata d'una gran finor i qualitat per demostrar a l'emperador i a la Cort el nivell i la riquesa del país que estaven conquerint. Acompanyat d'aquesta presentació la missió de l'Hernando era, a banda de lliurar tots aquests tresors al rei, demanar-li la confirmació dels poders que li havia donat el 26 de juliol de 1529 a Barcelona i d'altres de nous, per tenir eines legals i legítimes del tot davant del monarca la prossecució de la conquesta, així com algun aspecte de tipus organitzatiu o administratiu que el monarca ordenés[5].

L'Hernando Pizarro va marxar del Perú per l'agost del 1533 i, via Panamà, va arribar a Espanya, al port de Sevilla, segons la censura, el gener de 1534.

Ens explica en Prescott que el rei Carles I el va rebre a Calatayud, on hi tenia Corts del regne d'Aragó[6]. La dada, la treu del cronista Herrera, qui diu literalment que:

«Hallauase el Rey en la Ciudad de Calatayud, en el Reyno de Aragon, viniendo de tener Cortes a los Aragonesses»[7].

L'Antonio de Herrera era el Cronista Major del rei de les Índies i de la Corona de Castella. Per tant, se suposa que havia d'estar ben informat. L'obra citada es va publicar el 1601 i no és versemblant que ningú no tingués anotat on era la Cort de Carles I en aquells moments, als primers mesos de 1534. Està clar que això és una badada de la censura.

El viatge de l'anomenat Hernando Pizarro enviat pel seu germà Francisco, el confirmen diversos cronistes com en Pedro Pizarro[8] i l'Agustín de Zárate[9]. També el confirma el cronista Francisco de Xerez, qui concreta que l'Hernando Pizarro va arribar a Sevilla el 9 de gener de 1534, tot i descrivint el tresor que duia[10]. Cap dels tres no diu res de la trobada amb l'emperador i la seva Cort.

Malgrat totes aquestes confirmacions del viatge i del que explica l'Herrera, i això és molt significatiu, l'eminent historiador Vicente Cadenas, a la seva obra Itinerarios en què sempre descriu els fets destacats de cada dia de la vida de Carles I que poden ser importants per a l'emperador, tant en la política interna com l'internacional, no cita en cap moment la visita de l'Hernando Pizarro a la Cort, fet altament sorprenent. Les cròniques que he citat al paràgraf anterior, totes elles passades per la censura, afirmen el viatge de l'anomenat Hernando Pizarro a la Cort a principis de 1534, però, després, cap cronista tret de l'Herrera no parla de com va anar la trobada amb l'emperador i la seva Cort, ni on va tenir lloc ni res de res. Sembla com si aquesta visita no s'hagués produït mai, i així semblaria si no fos pel cronista reial Herrera.

Aquest cronista ens explica que l'Hernando va ser rebut en audiència privada, i ell i el seu seguici foren allotjats a la Cort i el monarca va quedar encantat de la vida amb tant d'or i de plata ?aquest i el que havia de venir?, que li anaven la mar de bé per a la seva sempre apurada i malmesa tresoreria, a banda de saber-se ja gairebé en la possessió d'un país enorme, poblat, fèrtil i ben dotat de recursos naturals de tota mena. Va ratificar els poders donats a En Francisco Pizarro, ampliant-los fins a setanta llegendes més al sud dels que ja li havia donat, ratificant els seus drets per repartir terres i indis a qui li semblés, alhora que el nomenava marquès d'Altavillos (una regió del Perú)[11]. El rei es va indignar molt quan va saber que En Pedro de Alvarado, un conqueridor de Mèxic que havia fet una expedició de conquesta en territori d'En Pizarro, havia desobeït les ordres reials i s'havia atrevit a ocupar una part de les terres assignades pel monarca a l'anomenat Francisco Pizarro. Va escriure una carta a l'Alvarado recriminant-li la seva acció i ordenant-li que deixés aquelles terres per a deixar expedit el país per En Francisco Pizarro.

L'emperador va donar facultats a En Diego de Almagro, soci d'En Francisco Pizarro en aquesta empresa de conquesta, perquè estengués sota la seva jurisdicció el territori ocupat fins dues-centes llegendes més al sud de les terres sota jurisdicció d'En Pizarro, tot i nomenant-lo governador d'aquests territoris. Va ordenar a totes les autoritats de Panamà que donessin a En Francisco Pizarro tot el suport i ajuda que calgués, i va fer cavaller de Santiago l'Hernando. Va enviar oficials reials a Sevilla perquè l'ajudessin i li facilitessin la preparació d'una gran flota, que fou la més gran que mai havia sortit cap a Amèrica, la qual es va omplir ràpidament d'un munt de gent que volia anar allà a fer fortuna o simplement a establir-s'hi, atès que ja havia corregut la veu de les enormes riqueses que hi havia en aquelles terres[12]. Al ser l'Hernando rebut a l'Aragó i anar a Barcelona o València al cap de poc, això vol dir que tots ells foren, òbviament, catalans i aragonesos.

Algú podria objectar que l'expressió viniendo de tener Cortes a los Aragonesses voldria dir que Carles havia ja tingut les Corts de la iniquament anomenada Corona de Aragón, i per tant, als Aragonesses, i que anava de camí cap a Castella. Doncs no. Totes les gestions i negociacions esmentades al paràgraf anterior no es poden fer en un sol vespre, ja que segons En Cadenas l'emperador va arribar a Calatayud el 20 de gener de 1534, al vespre, i en va marxar tot seguit l'endemà el 21, passant per un seguit de pobles i petites ciutats aragoneses i castellans[13]. En aquestes poques hores va ser impossible que la Cort endegués tots els acords i disposicions descrits al paràgraf anterior, i es fa inimaginable, totalment inversemblant i gens plausible que el monarca, els seus assessors i tota la Cort fessin totes aquestes gestions dormint cada nit en un lloc diferent, tal com explica la documentació que ens ha arribat[14]. En Prescott arriba a la mateixa conclusió: que en aquell principi del 1534 hi havia Corts del Regne d'Aragó, convocades a Calatayud[15]. A banda d'això, és molt inversemblant que el rei no fos present en la clausura formal de les Corts de Montsó el 15 de gener de 1534 tal com manava el protocol.

Val a dir que d'aquestes Corts d'Aragó del 1534 no n'ha quedat ni rastre. No n'hi ha cap mena d'esment, ni tan sols cap referència, tret de la del cronista reial Antonio de Herrera. La documentació generada per aquestes Corts s'ha fet desaparèixer del tot.

La preparació i la sortida es va enllestir amb rapidesa gràcies al suport de la Casa de Contractació. Aquesta sortida va ser a Barcelona o a València, atès que per anar cap a Panamà varen passar per l'estret de Gibraltar. Així ho explica el cronista reial Antonio de Herrera[16]:

«Presto se hizo a la vela: però sucediendole vna muy grande tormenta que le hizo algun estoruo, arribo a Gibraltar de donde se boluio a encaminar».

Malgrat que aquesta expedició va ser la més potent que mai no s'havia enviat a Amèrica, no se'n sap gaire cosa. No se'n sap el nombre d'embarcacions, ni el nombre final d'expedicionaris, ni que sigui aproximat, ni quan van sortir, ni quan van arribar. Res de res.

Arribem així a dues conclusions:

-L'emperador, en realitat, no es va moure dels estats de la Corona de Catalunya en aquells anys. En efecte, un cop acabades les Corts de Montsó, el 15 de gener de 1534, no se'n va anar pas a Castella. Va anar a l'Aragó, concretament a Calatayud, a tenir-hi Corts. Aquests afers es prolongaven durant mesos, i per això, de ben segur, no es van acabar fins ben entrat el 1534. Estava previst que l'agost següent sortís l'expedició contra Tunis des de Barcelona, per la qual cosa va ser cap allí on Carles I es va encaminar, per seguir-ne de prop els preparatius quan es van clausurar aquestes Corts aragoneses. La suposada estada a Castella de Carles I des del gener del 1534 fins al març del 1535, en què se'ns explica que torna a l'Aragó, no és certa: en realitat, en aquest període de temps, no es va moure de l'Aragó i del Principat de Catalunya.

-La gran expedició naval que va dur soldats, colonitzadors, eclesiàstics i funcionaris reials a Panamà, per després anar cap el Perú, no va sortir de Sevilla, sinó des de Barcelona, o potser des de València, i tota aquella munió de gent era catalana i aragonesa.

Carles Camp

BIBLIOGRAFIA

-Cadenas y Vicent, Vicente: Diario del Emperador Carlos V (Itinerarios, permanencias, despacho y efemérides relevantes de su vida), Ed. Hidalguía, Madrid, 1992.

-Herrera y Tordesillas, Antonio de: Historia de los Hechos de los Castellanos en las Islas y Tierra Firme del Mar Oceano que llaman Indias Occidentales, o Décadas de Herrera, 1739.

-Pizarro, Pedro: Relación del Descubrimiento y Conquista del Perú, Editorial Futuro, Buenos Aires, Argentina, 1944, reedició de Colección de documentos inéditos para la historia de España, Imprenta Viuda Calero, Madrid, 1884.

-Prescott, William H.: Historia de la conquista del Perú, Ediciones Istmo & José María Gómez Tabanera, Madrid, 1986.

-Xerez, Francisco de: Verdadera relación de la conquista del Perú, Historia-16 – Información y Revistas, S.A. Madrid, 1992, original editat a Sevilla el 1534.

[1]Cadenas, 1992, 230-231

[2]Cadenas, 1992, 232-234

[3]Cadenas, 1992, 234

[4]Cadenas, 1992, 238-239

[5]Prescott, 1986, 294

[6]Prescott, 1986, 339

[7] Herrera, 1739, Tom 3, Dècada Quinta, Llibre XIII, 186

[8] Pizarro, 1944, 58

[9]Zárate, 1555, Llibre Segon, Cap VII

[10]Xerez, 1992, 158-159

[11]Prescott, 1986, 348; Herrera, 1739, Tom 3, Dècada Quinta, Llibre XIII, 187-189

[12]Prescott, 1986, 339-341

[13]Cadenas, 1992, 233-234

[14]Cadenas, 237-238

[15]Prescott, 1986, 339

[16] Herrera, 1739, Tom 3, Dècada Quinta, Llibre XIII, 188